

Pensament, sentiment i compromís fusterià

Màriam Serrà
Lingüista i escriptora

L'obra fusteriana és tan vasta i abraça tants camps (article literari; assaig historicocultural, humanístic i sociopolític; pensament filosòfic mitjançant aforismes, proverbis...; poesia; dibuix; literatura per a infants...) que no seria just encasellar Joan Fuster com a historiador o filòsof, ni tan sols com a assagista —que ho és, sens dubte, per excel·lència.

S'ha dit d'ell que és el precursor de la sociolingüística als Països Catalans i, amb tota certesa, qui precisament va popularitzar el terme *Països Catalans* arran de la coneguda obra *Nosaltres els valencians*, com també que és «l'home que feia piulades abans que existís Twitter», referint-se als seus aforismes. Totes aquests atributs són insuficients a l'hora de descriure l'escriptor de Sueca.

El compromís de Fuster amb la llengua, la cultura i el país, sobretot en un territori hostil com ha estat i és encara el País Valencià, fou tan ferm, que li va passar factura. Recordem algunes de les conseqüències que li van reportar les seves conviccions: el 9 —no pas el 19— de març de 1963 cremen un ninot amb la seva cara, després de ser passejat en cavalcada, uns dies abans, en una falla a la plaça de l'Ajuntament (llavors *plaza del Caudillo*) de la ciutat de València; el 18 de novembre de 1978 esclata un paquet bomba al seu domicili; l'11 de setembre de 1981 fan un nou atemptat amb doble bomba a casa seva que li destrossa bona part de la biblioteca i l'arxiu, i, fins i tot un cop traspassat, el 13 de setembre de 1997, en plenes festes locals de celebració del 75è aniversari del naixement de Fuster, profanen el seu sepulcre, juntament amb d'altres, al cementiri de Sueca. Per bé que l'ignominiós fet va ser considerat un acte purament vandàlic, atribuït a uns delinqüents comuns, no deixa de ser curiosa, i sospitosa, aquesta casualitat —o en podríem dir causalitat?

La millor manera que he trobat d'homenatjar Joan Fuster en aquestes ratlles és mitjançant les seves

paraules. Heus ací, doncs, un recull d'escrits i aforismes fusterians a propòsit de la literatura, la llengua i el país, encapçalats per una afirmació sobre la seva persona i finalitzats amb una conjectura que devia neguitejar-lo. Proposo un joc d'endevinalles que ens farà endinsar en l'obra fusteriana: cercar la procedència de cada text, si bé molts els podem trobar en diferents publicacions. Som-hi!

- *Hi ha qui és advocat, o mestre, o polític, o bisbe, o poeta, o pagès. La meua professió, en canvi, és de ser Joan Fuster.*
- *No tinc altra autoritat que aquesta: la d'haver-me apassionat, fins a l'obsessió, per la vida i el destí del meu poble. Potser és l'única passió noble que reconec en mi.*
- *O ens recobrem en la nostra unitat, o serem destruïts com a poble.*
- *Només hi ha una manera seriosa de llegir, que és rellegir.*
- *Corregir i augmentar: això és la cultura.*
- *Les poques lectures aparten de la vida; les moltes ens hi acosten.*
- *No sols la riquesa de pensament d'una persona, sinó també la seva complexitat de matisos sentimentals, depenen del lèxic que domini i dels seus recursos sintàctics. Pensem i sentim en la mesura en què ens ho permet la nostra llengua.*
- *És la conclusió a què he arribat: només hi ha un pecat mortal, i són les faltes d'ortografia.*
- *Els possessius, heus ací unes formes gramaticals pertorbadores.*
- *Tenim el vocabulari viciat pel classicisme. Parlem de «gasos nobles», i d'un gos «sense*

amo» en diem un gos «abandonat», i no un gos «lliure».

- Puix parla en català..., vegem què ha dit. El decasíl·lab és igualment correcte, i el contingut, més raonable.
- Tal com estan les coses, ser català, avui dia, no passa de ser una simple hipòtesi.
- Hi ha uns valencians que aspirem a salvar la nostra llengua i a retornar-li la dignitat i els usos a què té dret, i hi ha uns altres valencians que hi han renunciat, i ara no importa per quins motius.
- Hem vist que, darrera la cortina de fum d'unes falses polèmiques —polèmiques?—, aparentment basades en el detall del nom, en les fantasies ortogràfiques, en teories absurdes sobre els orígens, només hi havia un propòsit «polític»: destruir el «valencià» que tant proclamaven estimar. Tant de «valencianisme» fictici no és més que «castellanisme» mal dissimulat.
- La llengua no ens la regalarà ningú; ens l'hauràrem de guanyar dia a dia.
- A Sueca, a Perpinyà, a Maó, i a tot arreu, si volem recolzar-nos en la llengua «parlada», ho hem de fer amb un criteri selectiu. O sigui: amb la gramàtica a la mà... No tenim més remei que abraçar-nos a la «gramàtica». No sostindré, ara ni mai, que els «gramàtics» tinguin sempre raó, ni que la «llengua culta», estereotipada, sigui l'última paraula del credo. Però, fora del «comú denominador» —vigent, o en tot cas, acceptable, tant per a Sueca com per a la Barceloneta, per a Andorra com per a Felanitx, per a Gràcia i per a Perpinyà—, tot són «fets diferencials»...
- La «salvació» del català, en tota l'àrea lingüística —el tòpic: de Salses a Guardamar, de Fraga a Maó—, no pot quedar concentrada en els petits nuclis intel·lectuals conscients [...]. Del «català al carrer», ¿què? Si el català no és

al «carrer» —en les múltiples possibilitats que això implica—, per a què voldríem una «literatura catalana»?

- El meu propòsit, en La Quarta Vigília, ha estat arribar a escriure un català «neutre», vull dir, no massa separat de la llengua viva tal com aquesta es manté, per terme mitjà, en tots els Països Catalans.
- El català és un idioma amb mala sort. De les tènues diferències dialectals que Ramon Muntaner desdenyava en la seua època, hem caigut en el fraccionament dialectal més primari.
- La veritat és que, ara com ara, els valencians que més s'obstinen a proclamar el «fet diferencial lingüístic» —de cara a la resta de l'àmbit del català—, els que s'ofenen si anomenem «català» el «valencià», són, generalment, individus ben poc fidels a la llengua indígena.
- És un tràmit de duros, al capdavant, i els duros, ai!, no són afònics. Parlen una llengua o una altra. I al País Valencià no parlen en català.
- La llengua se salva o es fa malbé als obradors de la publicitat: de la compra-venda.
- Després de Fabra, la normalització del català és un fet [...]. Condició imprescindible del recorrament nacional dels Països Catalans era, és, la represa de la nostra vella comunitat cultural a través de la llengua que ens fa uns.
- I morir deu ser deixar d'escriure.

Si en una cosa discrepo del gran Fuster és en el darrer aforisme relacionat en el present article, que li canvio sense manies per aquest altre de collita pròpia: «I morir deu ser deixar de ser llegit.» I el pensament fusterià, tant pel que fa a la literatura, la llengua o el país, com a la resta de conceptes que tracta, té una riquesa indescriptible que convida a la [re]lectura i la reflexió constants. Per això Joan Fuster no morirà mai. ■